

prikazi–recenzije

Book Reviews–Recensions

Ivan Šestak–Josip Oslić–Anto Gavrić (ur.), *Prilozi o hrvatskoj neoskolastici*, Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove, Biblioteka Filozofski niz, knjiga 29, Zagreb, 2014, 220.str.

29. knjiga Biblioteke *Filozofski niz* vrijedan je prilog filozofsko–teološkoj nauku, istovremeno izvorne i suvremene, povijesne i oživljene misli, samo u primjereno vrijeme; potihom u osami ili glasno, u promišljenom zajedništvu, prilog nauku hrvatskih neoskolastičkih mislilaca. Ovakva, dugo očekivana publikacija sadrži čak osamnaest poglavlja predstavljenih na skupu o hrvatskoj skolastici, održanome 28. ožujka 2014. godine na Filozofskome fakultetu Družbe Isusove (FFDI) u Zagrebu. Konferencija je organizirana u sklopu provedbe znanstvenoga projekta »Kršćanska filozofija unutar hrvatske filozofije 20. stoljeća« na FFDI–u, s potporom Sveučilišta u Zagrebu, kojemu je voditelj jedan od urednika zbornika, prof. dr. sc. Ivan Šestak.

U tekstovima novoga izdanja predstavljene su ideje, rasprave, nacrti i prikazi filozofskih stremljenja hrvatskih autora poput Hijacinta Boškovića, Stjepana Zimmermana, Josipa Weissgerbera, Vilima Keilbacha, Franje Šanca, Karla Balića, Kvirina Vasilja, Josipa Čurića, Tome Vereša, Krune Pandžića, Rajmunda Kuparea, Marka Josipovića i drugih, te prikaz aktualnosti (i zabrane rada) časopisa *Hrvatska straža* (1903.–1918.) i *Nova revija* (1922.–1941.) i Duhovnoga života (1929.–1942.).

Posebnu vrijednost knjizi daje i »Prijepis rječnika za prevodenje Summae theologiae«, objelodanjujući time do

sada nedostupan instrumentarij za bolje razumijevanje neoskolastičkih pojmova. U članku »Korijeni filozofskog nazivlja hrvatske neoskolastike«, koji prethodi spomenutomu rječniku, autori Anto Mišić i Ivan Macan ističu otvorenost za produblјivanje neoskolastičke pojmovne baštine: »Nikakvo filozofsko nazivlje, međutim, ne može se 'nametnuti' piscima–filozofima u njihovu razmišljanju i pisanju, jer bi se time dovele u pitanje njihova kreativnost i originalnost; značilo bi to ograničavanje filozofskog razmišljanja i izražavanja. Filozofsko nazivlje, odnosno jezik, samo je sredstvo, a ne svrha filozofiranja.« (str. 17)

Kata Lamešić, autorica drugoga članka »Skolastička filozofija — prava filozofija? Recepcija skolastike kod Franje Šanca«, nakon uvodnoga predstavljanja obilježja skolastičke filozofije prema razdoblјima, raspravlja o Šancovim tezama o mogućnosti prave filozofije na afirmativnome primjeru skolastike, tomističko orijentirane filozofije.

»Karlo Balić: integralna skolastika« naslov je trećega članka autorice Barbare Ćuk. U njemu se tumači pojam integralne skolastike franjevca Karla Balića. Integralna skolastika ujedno je predmet istraživanja i adekvatna metoda za oblikovanje pouzdanih pravila prosudbe vrijednosti i relevantnosti, prvenstveno filozofsko–teološke ostavštine Duns Škota, a onda i drugih srednjovjekovnih autora.

Draženko Tomić u članku »Kvirin Vasilj i neoskolastika« procjenjuje opravdanost svrstavanja Vasiljeva razmišljanja u hrvatski neoskolastički pokret, s obzirom na neosporne korijene kršćanskoga, skolastičkog miljea i specifični kantovski kriticism. Nakon dobro argumentirane usporedbe Vasiljeve s temeljnim obilježјima hrvatske neoskolastičke filozofije, autor zaključuje da se fra Vasilj ne može svrstati u ovaj hr-

vatski pokret niti ga se može percipirati kao modernista (usp. str. 57).

»Kruno Panždić na tragu Heideggerova mišljenja istine« tekst je o još jednome franjevcu, prvom hrvatskom filozofu koji se intenzivno bavio mišljenjem Martina Heideggera te prvi napisao doktorsku disertaciju o njevoj filozofiji. Autor ovoga teksta, Ivan Kordić, ističe da Pandžić (1912 — 1965) temu bitka, vremena i vremenitosti, poput Heideggera, ne razumije u kontekstu relativizma, nego potrage za istinom bitka.

»Intuicija i /ili diskurs. Skolastička baština u filozofiji J. Weissgerbera« članak je autorā Ivana Koprca i Ivana Šestaka o isusovcu Josipu Weissgerberu (1922.–1985.). Pojam intuicije kroz povijest filozofije tumačen je na razne načine, dok u okvirima kršćanske filozofije prije Drugoga svjetskog rata, kako autori tvrde, bilo kakav pojam intuicije stavljao se pod povećalo oštre kritike, iz straha od antimetafizičkoga i antireligioznoga raspoloženja. Nasuprot tomu, Weissgerber je prepoznao važnost i diskursa i intuicije (intuicije u skladu s klasičnim shvaćanjima Husserlove filozofije i ontološkim poimanjem intuicije T. de Chardina, K. Rahnera i E. Coretha). »Uspoređujući Husserlovu fenomenologiju s neopozitivizmom, Weissgerber donosi zaključak da je Husserl vjerovao u intuiciju, a bolovao je od diskursofobije. Logički pozitivisti čine obrnuto: vjeruju samo u logički diskurs, a boluju od intuiciofobije.« (str. 62)

U članku »Zimmermannova kritika Kantova subjektivizma« Mihaela Lovrić interpretira Zimmermannove protuargumente Kantovom odbacivanju utemeljenosti metafizike, kao znanosti o bitku. Premda je, prema autoričinu sudu, Zimmerman, nastojeći oboriti subjektivizam, prešao u drugu krajnost, pretjerano isticanje objekata kao mjerodavnog za ljudsku spoznaju, njegovo

vrednovanje Kanta spada među najznačajnije doprinose hrvatske neoskolastike.

Ivan Šestak odaje priznanje radu još jednoga isusovca, profesora i kolege, Josipa Ćurića (1926. — 2012.). U prikazu rukopisa »Ontologija« osobita je pozornost pridana tumačenju fenomena afirmacije, analogije, transcendentalnih vlastitosti (kroz pet teza udžbenika) te poseban osvrt na razmatranje o »potpuno osmišljenju osobe« (str. 88).

Misli Hijacinta Boškovića posvećena su čak tri članka: »Problem Boga u misli Hijacinta Boškovića« Ante Gavrića; »Hrvatski neoskolastici protiv velikih ideologija 20. stoljeća — S. Zimmermann i H. Bošković« Tomislava Drežnjaka; te »Politički diskurs Hijacinta Boškovića u časopisu *Duhovni život*« Nikole Bolšeca. Autori su naglasili utjecaj dominikanca Boškovića »u obnovi kršćanske filozofije prema duhu sv. Tome«, u skladu s preporukom enciklike pape Leona XIII. *Aeterni patris* iz 1879. godine. Veliki opus objavljenih i još uvijek neobjavljenih djela tomističke filozofije (na hrvatskome i drugim jezicima), osnivanje Tomističkoga društva za slavenske zemlje u Poznanu (1934.), pokretanje časopisa »Duhovni život«, (primanje nagrade Papinske akademije sv. Tome u Rimu) itd., indikatori su razmjera utjecaja Hijacinta Boškovića na širenje neoskolastičke misli na ovim područjima. A. Gavrić piše: »Stoga, može se reći da je Bog u središtu njegova istraživanja... U tome mu pomaže filozofija, koju i sam poima kao traženje životne istine. Bavljenje filozofijom uzdiže čovjeka i čini sličnom prvoj Mudrosti.« (str. 103)

Dominikanskoj tomističkoj baštini posvetila je članak i autorica Ivana Pavla Novina pod naslovom »Filozofija znanosti u hrvatskih tomista — dominikanska baština«. U tekstu je prikazan interes članova dominikanskoga reda za

ostvarenje dijaloga sa znanstvenicima, njihovo suvremeno praćenje i tumačenje novih znanstvenih otkrića.

»Ozbiljenje filozofije kod Tome Vereša« tekst je autora Marjana Ostrogonca. U članku se raspravlja o Vereševoj uspostavi dijaloga s Marxom: »Čovjek je za Vereša filozofsko biće koji će uvijek moći postaviti sve u pitanje... Vereš vidi mogućnost dijaloga između marksizma i kršćanstva u njihovu zahtjevu za otjelovljenjem istine kao i u njihovom shvaćanju budućnosti kao nenadane mogućnosti.« (str. 151)

Josip Oslić piše o »Keilbachovom razumijevanju 'eksperimentalne' metode u psihologiji religije i tumačenju "religioznoga doživljaja"«. Keilbachova znanstvena postignuća iz psihologije religije dobila su priznanja na međunarodnoj razini, pa su stoga i njegovi radovi, primjećuje autor, od neprocjenjive vrijednosti za hrvatsku kulturnu i znanstvenu baštinu.

O svojevrsnome neoskolastičkom stavu prema umjetnosti autor Domagoj Polanšćak prilaže članak s naslovom »Recepcija estetike Tome Akvinskoga u Rajmunda Kuparea«. Autor Željko Pavić daje iznimno vrijedan članak s naslovom »Odnos Marka Josipovića prema neoskolastici« interpretirajući usporedno četiri stadija skolastike i njezinu životnost u Bosni i Hercegovini.

U posljednjim dvama člancima Zbornika, »Aktualnost časopisa *Hrvatska straža* (1903.–1918.)« Eve Šibl i »Aktualnost časopisa *Nova revija* (1922.–1941.)« Karoline Matic, prikazane su okolnosti u kojima su časopisi osnovani, njihova vizija, intelektualni zanos, aktualnost, sukobi i osude, te potom zabrane djelovanja časopisa.

Radovi izneseni u zborniku »Prilozi o hrvatskoj neoskolastici« predstavljaju velik napredak u sustavnome razumijevanju hrvatske neoskolastičke misli. Već i površnim uvidom u sadržaj i niz obu-

hvaćenih autora te njihovih ideja, kao i spomenuti »prijepis rječnika«, čini ovaj zbornik jednom od važnijih referencija za daljnja neoskolastička istraživanja. Premda su pisci u prešutnoj zajedničkoj namjeri da nedostatan upućenom čitateljstvu i po prvi put predstave pojedine hrvatske neoskolastike, posebno isticali veličinu autorskih misli, utemeljena kritika nije izostavljena. Čitatelj ostaje udivljen ne samo opusom rada hrvatskih neoskolastika 20. stoljeća, nego i suvremenim angažmanom današnjih filozofa (autora članaka) za nastavno i kontinuirano produbljenje smislenosti i zbiljskoga utjecaja neoskolastičkoga logosa.

Anita Calvert

Ivan Duns Škot, *Sloboda uzvišenija od nužnosti*. Priredio, s latinskoga preveo, tumačenja dodao i bilješkama popratio Mile Babić, Naklada Breza, Zagreb, 2012, 223 str.

Nasloviti knjigu *Sloboda uzvišenija od nužnosti* zasigurno bi bilo promašeno kad sadržaj ne bi opravdavao tako dojmljiv naslov. Sadržaj ovoga djela svakako opravdava svoj naslov te je u cijelosti i usmjeren na dokazivanje prvenstva slobode pred nužnošću. Ovo djelo, koje je priredio, s latinskoga preveo, tumačenja dodao i bilješkama popratio Mile Babić, važno je iz nekoliko razloga. Prvenstveno, valja naglasiti kako je dotično izdanje naklade Breza tek druga knjiga u hrvatskome filozofskom izdavaštvu koja je u cijelosti sastavljena od Škotovih tekstova na latinskome i hrvatskome jeziku te studija o njima. Prva je takva knjiga u hrvatskom filozofskom izdavaštvu dvojezično latinsko–hrvatsko izdanje Škotove *Rasprave o prvome principu* iz 1997. u Demetrinjoj nakladi, također u prijevodu Mile Babića. Osim navedenih, još dva kratka prijevoda Škotovih